



MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2967	19 december 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 64/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2967 d.d. 19 december 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]



MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

64/95

(Afgesloten 191200A DEC 1995)

Conclusie/voorzicht

Zowel de Moslims als de Serviërs in Bosnië-Herzegovina hebben het vredesakkoord voor de republiek formeel aanvaard, maar blijken in de praktijk voorbehoud te maken bij de uitvoering daarvan. Ook de groeiende verdeeldheid tussen Kroaten en Moslims zal de uitvoering van het vredesverdrag compliceren.

De benoeming van een nieuwe Bosnisch-Servische minister van Binnenlandse Zaken vormt waarschijnlijk een poging van president Karadzic om zijn eigen afzetting tegen te gaan. Vermoedelijk zal deze maatregel echter onvoldoende zijn om deze afzetting te voorkomen.

Er lijken zich complicaties voor te doen bij de reeds aangekondigde normalisering van de betrekkingen tussen "Joegoslavië" en Kroatië. Tegen die achtergrond blijft een Kroatische aanval op oost-Slavonië zeer wel denkbaar.

Er zijn aanwijzingen voor groeiende onenigheid tussen Servië en Montenegro.

Bosnië-Herzegovina

Het Bosnische parlement heeft de Grondwet van Bosnië-Herzegovina bijgesteld. Doel van de amendementen was het wettelijke kader te scheppen voor het vredesverdrag voor Bosnië-Herzegovina en de verdere uitbouw van de Moslim/Kroatische Federatie. Opmerkelijk was echter dat de parlementariërs zich het expliciete recht hebben voorbehouden om de betreffende veranderingen terug te draaien wanneer het vredesproces in hun visie onaanvaardbare vertraging oploopt. Hieruit blijkt dat met name onder de Bosnische Moslims, die in het parlement in de meerderheid zijn, twijfels bestaan over de uitvoering van het vredesverdrag en over de voortzetting van de samenwerking met de Kroaten. Zeker indien blijkt dat IFOR niet bereid en/of in staat is elementen van het vredesverdrag aan de Serviërs en Kroaten op te leggen die door deze partijen niet gewenst worden, is denkbaar dat de Moslim-leden in het Bosnische parlement de dezer dagen genomen wettelijke maatregelen teruggedraaien en hun medewerking aan het vredesproces staken.

Een regionaal functionaris van de Bosnische regeringspartij SDA, de belangrijkste vertegenwoordiger van de Bosnische Moslims, heeft gesteld dat zijn partij het vredesakkoord niet steunt, maar wel



[REDACTED]

aanvaardt, omdat zij de voorkeur geeft aan vrede. Ook deze uitspraak is illustratief voor de reserves die sommige Bosnische functionarissen hebben ten aanzien van het vredesverdrag. Zij zouden ongetwijfeld het saboteren van de invulling van dat akkoord door de Bosnische Serviërs verwelkomen. Tegen die achtergrond is niet uitgesloten dat sommige Bosnische groeperingen, al dan niet met instemming van de autoriteiten, pogingen zullen doen om de Serviërs tot incidenten te provoceren die de uitvoering van het vredesakkoord nog verder zouden compliceren.

In dit verband is vermeldenswaard dat de burgemeester van de Kroatische stad Osijek, Kramaric, tegenover [REDACTED] in zijn land heeft verklaard dat de Federatie tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina een utopie is, omdat de Kroaten er de voorkeur aan geven met Serviërs samen te leven. Hoewel, zoals gesteld, de belangen van Serviërs en Kroaten in Bosnië-Herzegovina sterk overeenkomen, gebeurt het slechts zelden dat een gezagdrager als Kramaric dit openlijk verklaart. Zijn uitspraak is verder opmerkelijk omdat Osijek is gelegen aan de grens met het door Serviërs gedomineerde oost-Slavonië, dat het herstel van het Kroatische gezag in de praktijk blijft afwijzen. Tegen de achtergrond van de voortdurende Servisch-Kroatische controverse rond dit gebied is het opmerkelijk dat Kramaric in Bosnië-Herzegovina wèl een Servisch-Kroatisch vergelijk mogelijk acht.

Volgens Kroatische media heeft het Bosnische ministerie van Justitie arrestatiebevelen uitgevaardigd voor 81 Bosnische Kroaten wegens oorlogsmisdaden die zij in 1993/94 jegens Moslims zouden hebben begaan. Indien bevestigd, zal dit feit aanleiding geven tot nieuwe spanningen tussen beide bevolkingsgroepen, te meer daar inmiddels is gebleken dat Kroatische onderhandelaars in Dayton aan Bosnische regeringsfunctionarissen gevraagd hadden geen gegevens over Kroatische oorlogsmisdaden te verstrekken aan het internationale Tribunaal over oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië. Indien de Bosnische regering daarop zou zijn ingegaan, zou zij daarmee de Kroaten een stimulans hebben verschaft om de samenwerking te verbeteren. De genoemde berichten lijken er echter op te wijzen dat de Bosnische overheidsinstellingen niet van plan zijn de Kroatische oorlogsmisdaden jegens de Moslims door de vingers te zien.

Vorige week is melding gemaakt van een incident tussen "Mujahedin" en Bosnisch-Kroatische eenheden bij Zepce (tussen Tuzla en Zenica). De gang van zaken bij dit incident is nog onduidelijk. Volgens de Bosnisch-Kroatische politie weigerden de betreffende moslims te stoppen bij een controlepost, waarna een vuurgevecht volgde dat aan beide zijden diverse slachtoffers eiste. Er zijn echter Bosnische berichten die stellen dat Bosnisch-Kroatische militairen een hinderlaag hadden gelegd en van daaruit enkele "Mujahedin" doodden. Naar verluidt zou één van de belangrijkste leiders van de "Mujahedin" in Bosnië-Herzegovina bij het incident zijn gedood. Zoals bekend lopen de doelstellingen van Kroaten en Moslims sterk uiteen. Eerstgenoemden streven naar decentralisatie van gezag, zo niet volledige opsplitsing van Bosnië-Herzegovina, terwijl de Moslims voorstander zijn van een sterk centraal gezag. De Kroaten doen onder meer pogingen de verbindingen tussen de Bosnische eenheden in centraal- en west-Bosnië zo veel mogelijk te beperken. Dit heeft in het verleden reeds vaker aanleiding gegeven tot wrijvingen tussen beide groeperingen. Het betreffende incident zal de betrekkingen



verder onder druk zetten, zeker indien de "Mujahedin" zich willen wreken. Maar ook zonder dergelijke wraakacties zijn nieuwe onderlinge incidenten zeer waarschijnlijk.

Het Bosnisch-Servische parlement heeft het hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst Kijac benoemd tot minister van Binnenlandse Zaken. Er werd geen reden voor de mutatie gegeven, maar vermoedelijk houdt deze verband met de aanhoudende pogingen van de Servische president Milosevic om zijn Bosnisch-Servische ambtgenoot Karadzic van het politieke toneel te verwijderen. Karadzic heeft zijn machtspositie tot op heden weten te handhaven doordat met name de Veiligheidsdienst hem steunde. Kennelijk wil hij zijn positie consolideren door Kijac op te nemen in het Bosnisch-Servische kabinet. Hieruit kan worden opgemaakt dat Karadzic nog steeds hoopt zijn val te voorkomen. Het heeft er echter, zoals reeds eerder gemeld, alle schijn van dat Milosevic zijn invloed op de Bosnisch-Servische politiek steeds verder uitbreidt. Het is uiterst twijfelachtig of de benoeming van Kijac voldoende zal zijn om de vervanging van Karadzic te voorkomen.

Het dilemma waarmee de Bosnisch-Servische politieke top geconfronteerd wordt, blijkt onder meer uit de verklaring die het Bosnisch-Servische parlement heeft aangenomen met betrekking tot het vredesakkoord over Bosnië-Herzegovina. Daarin staat enerzijds dat het akkoord wordt aanvaard, maar vervolgens wordt een groot aantal bezwaren tegen het verdrag opgesomd, zoals ten aanzien van de status van Sarajevo als ongedeelde hoofdstad van geheel Bosnië-Herzegovina en de Moslim-corridor naar Gorazde. Deze tegenstrijdige verklaring houdt verband met het feit dat het Bosnisch-Servische parlement niet volledig wil breken met Milosevic, die het vredesakkoord zonder voorbehoud ondersteunt, maar tegelijkertijd vasthoudt aan de onder meer door Karadzic geuite fundamentele bezwaren tegen de overeenkomst.

De Bosnische Serviërs hebben, bij monde van hun minister van Buitenlandse Zaken Buha, voorgesteld om voor Sarajevo een overeenkomstige regeling te treffen als die welke geldt tussen Bosnische Kroaten en Moslims in de stad Mostar. Zoals bekend is Mostar feitelijk opgedeeld in een Kroatisch en een Moslim-deel, die beide in de praktijk een grote mate van autonomie genieten. Kennelijk hoopt Buha een soortgelijke autonomie te verwerven voor het "Servische" deel van Sarajevo. In het akkoord van Dayton is bepaald dat Sarajevo ongedeelde zal zijn, al is voorzien in besprekingen tussen de beide Bosnische "entiteiten" over de exacte toekomstige status van de stad. Het is echter uiterst onwaarschijnlijk dat de Bosnische regering zal instemmen met een voorstel zoals verwoord door Buha.

Naar verluidt zijn bij de Bosnisch-Servische strijdkrachten ongeveer 1000 Russische vrijwilligers actief. Dit bericht is niet bevestigd, maar het is niet uitgesloten dat het juist is. In het verleden waren er herhaaldelijk aanwijzingen dat voormalige Sovjet-militairen via Moskou en Belgrado naar Bosnië-Herzegovina waren overgebracht. In verreweg de meeste gevallen is het de betrokken Russen vooral om geldelijk gewin te doen. Er zijn geen aanwijzingen dat de betrokken militairen politieke sturing ontvangen vanuit het buitenland, zoals het geval lijkt te zijn bij een aantal "Mujahedin". Derhalve is er geen reden om aan te nemen dat de betreffende Russen een additioneel gevaar vormen voor het vredesproces in Bosnië-Herzegovina.



De president van de Wereldbank, Wolfensohn, heeft een overzicht gegeven van de voor de wederopbouw van Bosnië-Herzegovina te verwachten kosten. Door de oorlog van de afgelopen jaren is het Bruto Nationaal Produkt in het land gedaald van naar schatting 8,3 miljard tot 2,2 miljard US dollar. Wolfensohn schat de buitenlandse schuld op 3,2 miljard dollar. Ongeveer 80% van de huizen, 30% van de faciliteiten voor de gezondheidszorg en de helft van de onderwijs-infrastructuur is beschadigd. Tegen deze achtergrond heeft de Wereldbank een herstelprogramma opgesteld dat de eerste drie jaar 4,8 miljard US dollar zal kosten. In beginsel zal de Bosnische regering voor het herstelprogramma verantwoordelijk zijn, maar zij zal geassisteerd worden door de Wereldbank en andere internationale (monetaire) instellingen.

Kroatië

De Kroatische regering heeft bedreigd verdere besprekingen over wapenbeheersing in het voormalige Joegoslavië te boycotten, zo lang het Kroatische gezag over oost-Slavonië niet is hersteld. Daarop is door leden van de internationale Contactgroep gewaarschuwd dat de voorziene opheffing van het VN-wapenembargo tegen voormalige Joegoslavische deelstaten, alsmede het verdere wederopbouwprogramma voor Bosnië-Herzegovina, vertraging zullen oplopen als het wapenbeheersingsoverleg geen resultaten oplevert. De Kroatische opstelling beoogt vermoedelijk met name de internationale gemeenschap aan te zetten tot meer druk op de Kroatische Serviërs, opdat deze zich meer concessiebereid gaan opstellen in de besprekingen over de politieke toekomst van oost-Slavonië.

Het Kroatische dreigement kan er echter ook op duiden dat zich onverwachte complicaties hebben voorgedaan met betrekking tot de normalisering van de betrekkingen tussen Servië en Kroatië, die reeds ten tijde van de onderhandelingen in Dayton was aangekondigd. Een dergelijke normalisering zou ondenkbaar zijn zonder afspraken over onderlinge twistpunten als oost-Slavonië en het schiereiland Prevlaka. Op dergelijke complicaties wijst ook het feit dat de Kroatische president Tudjman in een recent interview heeft ontkend dat er een geheime afspraak met de (Bosnische of "Joegoslavische") Serviërs bestaat om Prevlaka af te staan in ruil voor terrein in het Bosnische achterland van de havenstad Dubrovnik. Ook de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft geruchten daarover weersproken en gesteld dat het in het Kroatische belang is de bestaande grenzen te handhaven.

Overigens heeft in de havenplaats Rijeka vorige week een demonstratie van een groot aantal Kroatische oppositiepartijen plaatsgevonden. Het thema was "Voor Prevlaka, Vukovar en Posavina". Er werd expliciete kritiek geleverd op het "verkwanselen van nationale belangen door het centrum van de politieke macht". Bij deze demonstratie is volgens een politierapport een Kroatische vlag verbrand. Rijeka is een van de belangrijkste plaatsen op het schiereiland Istrië, waar het verzet tegen Tudjman en zijn partij HDZ reeds sinds het uitroepen van de Kroatische onafhankelijkheid groot is. Zelfs streeft de belangrijkste partij in dit gebied naar een grote mate van autonomie in het Kroatische staatsverband. Door een demonstratie in Rijeka te houden wil de Kroatische oppositie kennelijk inspelen op dit verlangen. Anderzijds blijkt uit de verwijzingen naar Prevlaka, Vukovar (oost-Slavonië) en Posavina (de door Bosnische Kroaten verworpen toewijzing van gebied aan de Serviërs in oost-Bosnië) dat de oppositie een nog nationalistischer koers voorstaat dan de HDZ. Door deze tegenstrijdige opstelling



geeft zij echter de HDZ de gelegenheid te stellen dat de oppositie heult met de tegenstanders van Kroatië.

Servië/Montenegro

Naar verluidt gaat de "Joegoslavische" militaire inlichtingendienst ervan uit dat Kroatië de komende maanden een aanval op oost-Slavonië zal uitvoeren. Eén van de redenen daarvoor zou zijn dat de internationale gemeenschap onvoldoende signalen uitzendt om zo'n aanval te ontmoedigen. Overigens wordt er in deze beoordelingen van uitgegaan dat een Kroatische aanval als gevolg van weersomstandigheden niet eerder dan voorjaar 1996 kan worden uitgevoerd. Volgens de betreffende personen zal een aanval op oost-Slavonië moeilijker zijn dan de eerdere operaties tegen de andere (voormalig) "Servische" gebieden in Kroatië, omdat de Serviërs in oost-Slavonië sterke defensieve posities hebben opgebouwd. De genoemde officieren stelden dat de reactie van de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) afgemeten zou worden aan het doel van de Kroatische operaties. De VJ zou zich willen beperken tot logistieke steun aan de Serviërs in oost-Slavonië, maar indien HV-eenheden "Joegoslavisch" grondgebied zouden betreden, zouden zij direct en grootschalig worden aangevallen.

Deze uitspraken bevestigen eerdere indicaties dat de VJ zich bij een eventuele HV-aanval op oost-Slavonië uiterst terughoudend zullen opstellen. Zij geven ook aan dat de VJ weinig vertrouwen heeft in de mogelijkheden c.q. bereidheid van de internationale gemeenschap om een politieke oplossing voor de kwestie oost-Slavonië te bewerkstelligen. Overigens blijkt uit deze uitspraken eveneens dat "Joegoslavië" rekening blijft houden met een escalatie van eventuele nieuwe strijd rond oost-Slavonië.

De echtgenote van Milosevic heeft namens haar partij, JUL, gepleit voor hechte economische en culturele banden tussen alle voormalige Joegoslavische deelstaten. Zij zei in een later stadium een (con)federatie tussen die staten en andere landen op de Balkan niet uit te sluiten. JUL, een communistische partij waarvan met name officieren lid zijn, streeft naar herstel in enige vorm van het oude Joegoslavië op socialistische leest. Vermoedelijk ziet mevrouw Milosevic de vestiging van economische en culturele betrekkingen met andere landen die uit dit Joegoslavië zijn voortgekomen als een eerste stap in dit proces. Het lijkt weinig twijfel dat zij in dit streven wordt gesteund door Milosevic zelf, die de leden van zijn eigen Socialistische Partij reeds enkele malen heeft aangespoord de mogelijkheid van samenwerking met JUL te onderzoeken.

Een groot aantal handelsdelegaties heeft de afgelopen weken een bezoek gebracht aan "Joegoslavië". Onder meer met Griekenland, Tsjechië, Bulgarije en de VR China zijn overeenkomsten gesloten voor hervatting, respectievelijk intensivering van het handelsverkeer. Deze activiteiten geven aan dat "Joegoslavië" snel aansluiting wil verwerven bij het regionale en mondiale handelsverkeer na de opschorting van de VN-sancties tegen het land. Uit het feit dat sommige delegaties, zoals de Chinese, ook besprekingen hebben gevoerd met de "Joegoslavische" minister van Defensie Bulatovic blijkt dat de beoogde handel ook een militaire component kan hebben. Overigens zijn de economische problemen van het land, niet alleen als gevolg van de sancties, maar ook van slecht management, dermate groot dat het economisch herstel de eerstkomende jaren slechts langzaam zal verlopen.



De leider van de oppositionele Montenegrijnse Liberale Partij heeft het "Joegoslavische" Hooggerechts-hof beschuldigd van pogingen de wetgevende bevoegdheid van Montenegro in te perken. Zoals reeds eerder gemeld, is er sprake van voortdurende Servische pogingen bevoegdheden van de deelstaten over te hevelen naar federaal niveau. Dit zou, gezien het verschil in grootte tussen beide deelstaten, neerkomen op een feitelijke "Servisering" van "Joegoslavië". Eén van de redenen daarvoor kan zijn dat de laatst toegestane ambtstermijn van Milosevic als president van Servië volgend jaar afloopt. Er zijn aanwijzingen dat hij vervolgens president van "Joegoslavië" wil worden. De huidige president, Lilic, heeft bijna uitsluitend ceremoniële bevoegdheden, maar het is niet uitgesloten dat Servië zal proberen de functie meer inhoud te geven en zodoende Milosevic als opvolger van Lilic meer macht te verlenen.

De Montenegrijnse Liberale Partij is één van de grootste voorstanders van onafhankelijkheid voor Montenegro. Het recentelijk bijgestelde programma van de partij roept op tot herziening van het besluit van 1918 om samen met Servië tot Joegoslavië toe te treden, en tot een referendum over herstel van het Montenegrijnse koningshuis. De Liberale Partij is echter in parlamentszetels ondergeschikt aan de regeringspartij van president Bulatovic. Deze heeft zich met name ten tijde van het uiteenvallen van de oude Joegoslavische Federatie een nauw medestander van Milosevic betoond. Inmiddels verzet hij zich echter tegen bovenvermelde "Servisering" in "Joegoslavië". Hoewel Bulatovic zich niet openlijk over onafhankelijkheid heeft uitgesproken, zal hij zich waarschijnlijk blijven verzetten tegen vermindering van de invloed van Montenegro. Daarin wordt hij gesteund door de meeste Montenegrijnse politici en door de bevolking van de republiek. Pogingen van Servische zijde om de invloed van Servië te vergroten, zullen leiden tot verdere verdeeldheid tussen beide deelrepublieken van "Joegoslavië".